

CAROLINE BENN

KEIR HARDIE

London, Richard Cohen Books, 1997. 537 p.

Caroline Benn kitűnő Hardie-életrajza immáron második kiadását éli egy új kiadónál, az első kiadás 1992-ben jelent meg a patinás londoni Hitchinson Kiadónál. (A kötetet annak idején a Századok 1995/6. számában volt alkalmam ismertetni, azért most a munka részletesebb ismertetésétől elállok.) A kötet tartalmilag azonos – a különbség „csak” annyi, hogy a szerző az előszót kis részben átírta, közelebb hozta jelen korunkhoz, reagált néhány új jelenségre. A brit tradícióknak megfelelően az első, előkelő, kemény fedelű, szép borítójú kiadást gyakran követi egy olcsóbb, paperback kiadás. Ezúttal is erről van szó.

Előzetesen: a kötet szerzőjével teljes összhangban én is aláhúznám, hogy Hardie valóban „népi hős” lett, akit a széles brit munkásmozgalom valamennyi áramlata a sajátjának érez, tisztel – noha igazán nagyon sokan világosan látják, s ezt Caroline Benn is nyomatékosan hangsúlyozza, hogy Hardie sem volt „tévedhetetlen”, sok hibát követett el, sok illúzió kísérte végig életútját. A lényegi kérdésekben azonban minden jel szerint igaza volt. Alakja ezért nem merül feledésbe, ezért írtak oly sokan Hardie-életrajzot, s ez magyarázata, hogy Caroline Benn munkája újra megjelent.

Visszatérve a kötet előszavához, megemlíteném, mit látott a szerző fontosnak az elmúlt öt évben, s mivel egészítette ki művét. (Az előszó összterjedelme változatlan maradt.) A bevezető azzal kezdődik, hogy 105 évvel ezelőtt kerültek be először független munkás- és szocialista képviselők a brit parlament be. (Erről nálunk tudtommal egyedül A munkásmozgalom történetéről. Évkönyv emlékezett meg az 1990-es években.) Ezután Caroline Benn – akinek a férje, Tony Benn jelenleg is munkáspárti képviselő, s több munkáspárti

kabinetnek volt a tagja – azzal folytatja, hogy most, 1997-ben, amikor a Labour Party nagy győzelmet aratott, nem lehet tudni, Hardie maga miként kommentálta volna ezt. Ám azt biztosan tudni lehet, húzta alá Caroline Benn, azon meglepődött volna, mennyire különféle rétegekből üdvözölték a Munkáspárt sikerét.

A szerző nem esett az életrajzírok ismeretes bűnébe, a hagiográfiába, s mindjárt a bevezető elején kiemelte, hogy Hardie-nek milyen sokféle ütközése volt a munkásmozgalmon és pártján belül is az egyes személyiségekkel, irányzatokkal. Utalt arra, hogy a kortárs vezetők és számos történész Hardie tevékenységéből bukásait, sőt bukott voltát hangsúlyozták – nos ezzel a „végítélettel” szemben halála után több mint 80 évvel kitűnik, hogy Hardie emléke sokkal erősebben él, mint számos „pragmatikus” vezetőé.

A szerző emlékeztet arra, hogy Londonban 1992-ben számos megemlékezésen hajtottak fejet Hardie életműve előtt. Benn ezúttal azonban azt emeli ki, hogy száz évvel a parlamentbe való bejutás után még mindig alapszabályként folyik a küzdelem: a szegénység ellen, az ipar ellenőrzéséért és demokratizálásáért, az osztályok egyenlőségéért, a nők egyenlőségéért, a nem profitorientált gazdaságért, a közszolgáltatások társadalmi ellenőrzéséért, a teljes foglalkoztatásért, a szegény sorsú gyermekek felkarolásáért, az állatok védelméért, a környezet megóvásáért, a békéért és általában a nemzetközi konfliktusok békés rendezéséért.

Majd feltűnik egy új, átfogalmazott rész, amely az 1992-ben megjelent – és nyilván már 1991-ben vagy korábban megírt – előszóban nem véletlenül még hiányzott. Caroline Benn hangsúlyozza, hogy Hardie világnézete érdemileg a humanista szocializmus volt, aminek többen nem tulajdonítottak kellő jelentőséget. Napjainkban viszont, amikor egyfelől a munkásosztály és a munkásmozgalom „felvizeződése” zajlik, másfelől bekövetkezett „a centralizált kommunizmus bukása”, Hardie szocializmusa „még elevenebben él, mint a múlt több korszakában”.

Az új előszóban a Munkáspárt jelenlegi politikájára vonatkozó kritikai utalások is félreérthetetlenek. A szerző már az előző előszavában is méltán rögzítette, hogy Hardie-nak az ILP-hez (Független Munkáspárt) fűződő viszonya nagy vonalakban kiegyensúlyozott volt, és Hardie „hű maradhatott” az ILP-hez, ám a Munkáspárttal (aminek egyik szülőapja) sok baja volt. Az új előszóban Benn még erőteljesebben megnyomta a tollat: Hardie-t a Labour Party-ban nem a személyes előmenetel, a személyi kombinációk, az egyes vezérek és „az egyes vezéreknek a létrán való felkapaszkodása” érdekelte, hanem maga a tömegmozgalom, illetőleg a néptömegek helyzete, ennek változása és javítása. Kemény szavak, és ha ez volt Hardie credója az 1890-es években, akkor a szerzőnek teljesen igaza van: ez az örökség nem kevésbé kihívó az 1990-es években. Mindenesetre tanulságos, hogy Nagy-Britanniában vannak, akik ezt az örökséget nem hagyják elfeledni.